

GEHALTEVERSEKERING IN HOËR ONDERWYS

Communitas

ISSN 1023-0556

2000 5: 95 - 99

G.P. van Rheede van Oudtshoorn***INLEIDING**

Gehalteversekering in hoër onderwys is geen triviale saak nie en geniet internasionaal dringend aandag. Die impak word ook op eie bodem gevoel.

Vir die veranderende Suid-Afrikaanse onderwysstelsel is gehalteversekering in hoër onderwys 'n besonders aktuele onderwerp omrede daar beswaarlik verwag kan word dat nuwe paradigmas aan die stelsel bekend gestel word sonder dat daar in hierdie implementeringsproses 'n proses van gehalteversekering plaasvind. Die groot gevaar van enige verandering, en die gepaardgaande evaluering oftewel assessering daarvan, is natuurlik dat dit in isolasie kan plaasvind en dat die belanghebbendes tred verloor met internasionale standaarde. Vanweë die feit dat gehalte van hoër onderwys en internasionalisering hand aan hand gaan (Campbell & Van der Wende 2000:5), is dit nodig vir Suid-Afrikaanse instellings om vertrouwd te wees met twispunte en die hantering daarvan in die internasionale hoër onderwys-arena.

Die vraag is egter of gehalteversekering per se nie self 'n metamorfose ondergaan het nie. Daar kan geredeneer word dat gehalteversekering as fenomeen as't ware nou in 'n nuwe gedaante verskyn het met die aanbreek van die nuwe millenium, en dat hierdie nuwigheid veral in die betreklik nuwe Suid-Afrikaanse onderwysstelsel meer slaggate kan inhou as positiewe elemente.

---

*G.P. van Rheede van Oudtshoorn doseer in die Departement Kommunikasie en Inligtingstudie aan die Universiteit van die Vrystaat.

GEHALTE EN GEHALTEVERSEKERING: OMSKRYWENDE BEGRIPPE

Die ontwikkeling van die “kwaliteitsindustrie” het al hewige debatte ontlok rakende presies wat kwaliteit dan nou is en het ook ’n enorme impak op die leefwêreld van akademiëci gehad (Harvey & Green 1993). Die mees algemene definisie van kwaliteit binne die konteks van hoër onderwys is “fitness for purpose”, wat beteken dat die kwaliteit van die onderrigverwante aktiwiteite gemeet word aan die geskiktheid daarvan teenoor die doel van die onderrigaktiwiteit. Hierdie definisie bied ’n besondere kliënt(leerder)-gesentreerde benadering tot die onderrigproses wat klop met moderne paradigmas oor hoër onderwys.

Rakende gehalteversekering in die algemeen sou ’n mens dit kon stel dat die samelewing daarop aandring dat *iemand* ’n mate van gehalteversekering voorsien en verantwoordelikheid aanvaar vir die uitgawes wat verband hou met skaars openbare reserwes terwyl daar verseker word dat die waarde-vir-geld-debat positief geörienteerd bly. Harvey (1999) sluit hierby aan deur drie onderliggende grondredes aan gehalteversekering te koppel, naamlik verantwoording van universiteite rondom eksplisiete verduideliking van waar geld spandeer word en dat daar waarde voorsien word vir die geld wat hulle ontvang; dat evaluering gewoonlik gepaardgaan met die voldoening aan die voorkeure van beleidsamestellers, eksterne belanghebbendes en die voorsieners van befondsing; en dat verbetering die doel is van gehalteversekering.

Die aktiwiteit “gehalteversekering” binne die konteks van hoër onderwys kan verduidelik word as ’n sisteem bestaande uit ses elemente, by name assesseringsmetodes; studente se prestasies; assessors; kriteria (reëls en konvensies); die gemeenskap (departemente, vakverenigings); en die organisasie (verdeling van arbeid) (vgl. Engestrom 1990). Hierdie genoemde elemente kan breedweg gedefinieer word om alle sub-elemente van gehalteversekering in te sluit via die een of ander argument. Wat egter belangrik is, is dat elk van hierdie elemente verreken moet word binne individuele instellings van hoër onderwys.

DIE ANALISERING EN ASSESSERING VAN HOËR ONDERWYS

Gehalte in hoër onderwys is fundamenteel ook ’n politieke en magskwessie. Om gehalte in hoër onderwys te verstaan, moet daar

begrip getoon word vir die onderliggende ideologiese basis waarop die konsep geformuleer is. Die analise van gehalteversekering kan nie plaasvind sonder om drie belangrike aandeelhouers (wat deelneem aan die politieke en magspel) in ag te neem nie, naamlik die akademiese gemeenskap (wat verantwoordelik sal wees vir intrinsieke gehalteversekering), die mark (aanduidend van ekstrasieke gehalteversekering) en die regering (voorskrywend oor politiek-korrekte kwaliteit) (vgl. Clark 1983).

Intrinsieke kwaliteite van hoër onderwysinstellings verwys na die basiese waardes en ideale wat die hart van die instelling uitmaak (die soeke na waarheid en die strewe na kennis), terwyl ekstrasieke kwaliteite in 'n analise aanduidend sal wees van die kapasiteit van hoër onderwysinstellings om aan te pas by die veranderende behoeftes van die samelewing waarvan hulle 'n deel vorm. Soos gesien so duidelik uit die huidige Suid-Afrikaanse onderwysbestel, tree die regering ook toe tot die dialektiek tussen kennis en vaardigheid in 'n voorskrywende hoedanigheid.

Na afloop van so 'n analise behoort dit duidelik te wees (vanuit 'n assesseringsoogpunt) of 'n instelling van hoër onderwys hoogstaande gehalte nastreef of doodeenvoudig nie die paal haal nie. Verskeie assesseringsinstrumente vir hoër onderwys is beskikbaar, maar die toepaslikheid daarvan moet na gelang van konteks bepaal word.

INTERNE EN EKSTERNE GEHALTEVERSEKERING

Simplisties gestel behels interne gehalteversekering aktiwiteite in dié verband geloods en bestuur deur die betrokke instelling self, terwyl eksterne gehalteversekering van buite die instelling op die instelling uitgeoefen word.

Daar kan maklik tydens interne gehalteversekering foute gemaak word rakende die kwaliteit van gehalteversekering. Van hierdie foute is 'n té sterk fokus op reaktiewe meting wat liefers vermy moet word; meetinstrumente wat nie die middelpunt van die proses moet uitmaak nie; en dat gehaltebeheer nie 'n geïsoleerde aktiwiteit moet wees wat aan een of twee werknemers oorgelaat word nie. 'n Paradigmaskuif van gehaltebeheer na gehalteversekering word bepleit. Wat interne gehalteversekering betref, begin gehalteversekering en gehalteverbetering in die klaskamer. Dit vloei voort in die interaksie tussen studente en dosente sowel as in die interaksie tussen studente en in die persoonlike ontwikkeling van die studente.

Universiteite gaan binnekort aan eksterne gehalteversekering onderwerp word (na raming in 2003). Kritiek word egter reeds gelewer op die kompleksiteit, burokratiese ingesteldheid en hulpbron-intensiwiteit van die proses. In verskeie ander lande (soos byvoorbeeld Australië en Brittanje) wat gebruik gemaak het van eksterne gehalteversekering, was 'n voortdurende proses van aanpassing nodig omdat eksterne gehalteversekering gewoonlik 'n raklewe van ongeveer drie jaar het.

WAARHEEN GEHALTEVERSEKERING?

Die vraag is of gehalteversekering in hoër onderwys gelei het tot verbeterings van/vir personeel, studente en hoër onderwys in die breë, en of dit bloot gelei het tot 'n ritualistiese rolspel waarbinne prestasies gelys word en beeldbestuur toegepas word om ontwerpte, nie-empiriese antwoorde te bied op gehalteversekeringsprosesse. Laasgenoemde is 'n groot probleem: dikwels besef instellings binne só 'n denkskool nie dat hul oppervlakkige hantering van gehalteversekering selfmoord is nie.

Ongelukkig word gehalteversekering internasionaal deur akademici moeilik aanvaar. Van die argumente wat teen die proses van gehalteversekering staan, wissel van die benadrukking van die tydrowendheid van dokumentering wat akademici weghou van onderrig en navorsing, en dat gehalteversekering 'n las is; dat gehalteversekering aanleiding gee tot die persepsie dat hoër onderwysinstellings nie vertrou kan word nie en dus die ethos van diesulke instellings aantas; en ook dat daar min bewyse is dat die proses van gehalteversekering enige fundamentele verbeteringe bring aan die studente se ervarings in hoër onderwys (Horsburgh 1999). Daarbenewens kan koste-implikasies nie buite rekening gelaat word nie.

Daar behoort egter geen twyfel te wees dat die problematiek rakende gehalteversekering in hoër onderwys opgelos kan word deur eenvoudige beleggings in beter opleiding, meer duidelike kriteria, en die gebruik van meer assessors en meer assesseringsgeleenthede. Die feit staan dat gehalte (en by implikasie gehalteversekering) binne hoër onderwys nie 'n verbygaande fenomeen is nie en derhalwe nie geïgnoreer mag word nie

VERWYSINGS

- Campbell, C. & Van der Wende, M. 2000. International initiatives and trends in quality assurance for European higher education. *ENQA occasional papers: exploratory trend report*. Helsinki: Monila.
- Clark, B. 1983. *The higher education system*. Berkeley: University of California Press.
- Engestrom, Y. 1990. *Learning, working and imagining: twelve studies in activity theory*. Helsinki: Orienta-Konutit Oy.
- Harvey, L. 1999. *Evaluating the evaluators*. Opening keynote presentation at the INQAAHE Conference, Santiago.
- Harvey, L. & Green, D. 1993. Defining quality. *Assessment and evaluation in higher education* 18(1):9-34.
- Horsburgh, M. 1999. Quality monitoring in two institutions. *Quality in higher education* 5(1):9-25.